

СТИЛІСТИЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ У КОНТЕКСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ-ФІЛОЛОГА

Павлик Неля

*кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри української мови та славістики
Бердянського державного педагогічного університету
pavliknelya80@gmail.com*

Підготовка кваліфікованого фахівця з високим рівнем професійної компетентності є провідним завданням вищої школи. Нормативні освітні документи, якими керується сучасний освітній простір, визначають мовно-літературну галузь як одну з пріоритетних, оскільки саме у ній розвиваються ключові компетентності мовної особистості, наслідком яких є досконале володіння державною мовою, спроможність здійснювати успішну комунікацію в усній та письмовій формах, доцільно використовувати мовні засоби для досягнення мети спілкування тощо, тобто здатність до активної мовленнєвої діяльності з досягненням позитивних результатів [1]. Тому цілком логічно видається теза про те, що формування професійної компетентності майбутніх фахівців у галузі мовної освіти передбачає як теоретичне опанування фундаментальних лінгвістичних дисциплін, так і досконале оволодіння мовленнєво-комунікативними компетенціями.

Вагомим складником професійної компетентності вчителя-словесника вважаємо *стилістичну*, адже саме під час вивчення стилістики української мови формуються важливі для особистості вміння цілеспрямовано вибудовувати комунікативний процес, використовувати мовностилістичні ресурси відповідно до мети й умов спілкування, зв'язно висловлювати думку, створювати та інтерпретувати різні типи текстів тощо. Джерельною базою дослідження стали нормативні освітні документи та науково-методичні розробки українських лінгводидактів (О. Семеног [4]; Н. Голуб, О. Горошкіна, І. Кучеренко, Л. Мамчур [2] та ін.).

Стилістика належить до завершальних дисциплін у циклі лінгвістичних і передбачає знання всього курсу сучасної української літературної мови взагалі і функційного аспекту мовних одиниць зокрема. Вона допомагає сформувати поняття про закономірності використання мовних засобів і способів їхньої організації відповідно до суспільних обставин, сфери спілкування, соціального статусу

мовців, характеру їхніх взаємин, мети висловлення. Основна функція стилістики полягає саме в усвідомленому виборі мовних ресурсів, що допоможуть увиразнити думку й досягти іллокутивних намірів. І такий відбір передусім залежить від мовної спроможності комуніканта, яка і формується в процесі мовної освіти на будь-якому її етапі.

Стилістична компетентність – це окрема компонента комунікативної чи лінгвістичної, котра передбачає здатність мовця вибудовувати успішну комунікацію в різних сферах життєдіяльності людини в усній і писемній формах через цілеспрямований відбір мовностилістичних ресурсів, які відповідають ситуації і меті спілкування, складати та інтерпретувати тексти різностильової і жанрової приналежності, виявляти й аналізувати виражальний та експресивний потенціал мовних одиниць різних рівнів, їхню художньо-естетичну цінність, що сприятиме підвищенню мовної вправності та культури мовлення [3, с. 313]. Стилістичну компетентність формують такі складники: 1) *когнітивна* складова стилістичної компетентності передбачає оволодіння теоретичними основами загальної і практичної стилістики, глибоке розуміння функційного потенціалу мовних одиниць різних рівнів і способів їх організації у текстах різностильової і жанрової належності; 2) *мовленнєво-комунікативну* компоненту розглядаємо як здатність мовця вибудовувати успішну комунікацію в різних сферах суспільної діяльності через цілеспрямований відбір та доцільне використання різнорівневих мовностилістичних засобів, що відповідають ситуації і меті спілкування; 3) *діяльнісно-практична* складова виражається у здатності мовця складати та інтерпретувати тексти різних функціональних стилів і жанрів, виявляти й аналізувати виражальний та експресивний потенціал мовних одиниць, тропів і стилістичних фігур, їхню художньо-естетичну цінність, що сприятиме підвищенню мовної вправності та культури мовлення; 4) *мотиваційна компонента*, котру розглядають як здатність до вдосконалення стилістичних умінь і навичок, прагнення до продукування стилістично довершеного тексту [3, с. 317].

У процесі вивчення стилістики української мови та практичної стилістики у здобувачів вищої освіти можуть бути сформовані професійно зорієнтовані спеціальні стилістичні компетенції, а саме:

– засвоєння понятійно-термінологічного апарату теоретичної і практичної стилістики;

– наукове осмислення лінгвальної і позалінгвальної природи функціональних стилів української мови (науковий, публіцистичний, художній, розмовно-побутовий, офіційно-діловий, конфесійний, епістолярний); знання основних критеріїв класифікації, етапів становлення і розвитку стилів в українській літературній мові;

– володіння стилістичними нормами літературного мовлення, здатність виявляти і виправляти відхилення від стилістичних норм під час редагування текстів;

– здатність добирати й доцільно використовувати різноманітні мовностилістичні засоби, які відповідають ситуації та цільовій настанові спілкування;

– розуміння функційного потенціалу мовних одиниць і способів їхньої організації у текстах різних стилів і жанрів;

– володіння методикою стилістичного аналізу тексту з оперттям на знання лінгвальних та позалінгвальних стилістичних чинників для встановлення в художньому та інших типах текстів мовних ресурсів, актуалізованих для смислового, естетичного, виховного й емоційного впливу; виявлення авторської оцінки;

– створення та інтерпретація текстів різностильової і жанрової приналежності з урахуванням комунікативно-функціонального, модально-прагматичного, тематичного, стилістичного тощо чинників;

– застосування знань про місце стилістики в типових програмах з української мови в закладах загальної середньої освіти;

– розуміння новітніх тенденцій в розвитку офіційно-ділового, наукового, публіцистичного та ін. стилів (наприклад, поява нових жанрів, спостереження над роботою інтернет-ресурсів, соціальних мереж; поняття “інформаційна війна”, “мова ворожнечі”, мовна агресія, *мовне маніпулювання* в медіа тощо).

Отже, стилістична компетентність як складник професійної компетентності вчителя-філолога ґрунтується на оволодінні всіма різноманітними мовностилістичними засобами і правилами їхнього функціонування в усіх сферах життєдіяльності людини. Сформована в курсі стилістики, вона забезпечує здатність здобувача вищої освіти адекватно використовувати мовні ресурси, демонструвати набуту мовно-комунікативну компетентність у процесі фахової і міжособистісної комунікації, володіти багатоманітними формами мовної поведінки в різних комунікативних контекстах. З іншого боку, це дозволить майбутньому фахівцю підготувати мовну особистість відповідно до оновлених державних освітніх стандартів та соціальних, професійних, економічних та інших умов сьогодення.

Список джерел

1. Державний стандарт базової середньої освіти.
URL: http://ru.osvita.ua/legislation/Ser_osv/76886/ (дата звернення: 12.04.2023 р.).
2. Мовна особистість в освітньому просторі: монографія / за заг. ред. І. Д. Пасічника; редкол. О. А. Вісич, Х. М. Карповець, З. В. Столяр. Острог : Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2021. 270 с.
3. Павлик Н. В. Формування стилістичної компетентності у професійній підготовці вчителя-філолога в закладах вищої освіти. *The 11th International scientific and practical conference “Problems of the development of science and the view of society”* (March 21 – 24, 2023) Graz, Austria. International Science Group. 2023. Pp. 311–318.
4. Семенов О. М. Професійна підготовка майбутніх учителів української мови і літератури: монографія. Суми: ВВП «Мрія-1» ТОВ, 2005. 404 с.